

in pupillari ad huc etate vitam finire. Unde tamen testamentum ille non confectit. Substitutum tamen ad matrem eius pervenisse: non ipsa pupilla, sed ipsa quodammodo lege horum causa existens: quamvis nemo successorem gloriose memorie Hierii circa voluntatem eius deliquisset. Licet enim Constantis, cum testamenti tabulas conficeret, substitutionem quendam fecerit, filia intra pubertatem mortua: nihil tamen inde excellens introducit: cum & ipsa lex pupillae substitutionem matris, quasi ea sine testamenti tabulis decessisset, per se praebitura esset.

C A P. III. Sancimus igitur, ut neque gloriosissimus vir Alexander, aut eius filii, neque reliqui senioris Hierii gloriose memorie liberi, neque alius quisquam omnium qui genus suum in eorum familiam referunt, vel Marianam & Marianam gloriosissimas feminas occasione rerum apud ipsas constitutum, vel alios apud quos sequente tempore perventurae sint, in quibus alienationem forte Hierii gloriose memorie prohibuit, ad omnium iudicio, aut omnino mentionem de cetero prohibitionis & familiaris nominis faciant, & aliquid sibi exinde usque adquirant: utpote cum & alii Hierii gloriose memorie filii res suas abalienaverint, & reliquorum quodammodo alienationibus consenserint, ac per has, neque non alias, quas praediximus rationes, quae ad huiusmodi iudicacionem & legislationem abunde nobis sufficiunt, sibi pariter, & successoribus suis actiones, quae ipsis potuissent competere, sustulerint. Atque haec non tantum praesentis causae decisis esto, sed & reliquarum in quibus huiusmodi prohibitionis facta, de successione praeterierint, & ultimus heredum per interventum aliquem in medio impuberem hereditatem capebat. Tunc enim his etiam, qui sunt extra familiam eius, qui primus prohibuit, per praesentem nostram legem transmittendam rerum licentiam habeat. Si quidem in commune haec legem, tam de praesenti casu, quam de omnibus postea futuris ad eum modum prohibitionibus protulimus, simul contentione componentes, quae hoc tempore evenerat, simul (ut probabile est) futuras praecedentes.

TIT. XLIII. EXEMPLUM SACRAE PRAGMATICAE FORMAE DE USURIS. NOVELLA CONSTIT. CLX. Imperator Justin. August. Papi. P R E F A T I O.

Aristocrates prudentissimus Aphrodisiensis reipublice pater, qui quae immobilia in ea possident, supplices nobis facti sunt, amentes praedicant civitatem &c. Ac principio quidem illud cognoscimus, quod plerique leges nostras ita accipiunt atque intelligunt, ut unde minime conveniat, inde in iustitiam ipsi actionem ansas praebent. Si quidem a patre reipublice edocti sumus, quod cum bene magna auri summa Aphrodisiensis reipublice ex legibus a nonnullis civitatibus relicta collecta esset, ne quando ea deperiret: quidam eorum qui in reipublica cum potestate erant, eam auri summam collocaverint, ut quandiu id auri apud ipsum derideret, tandiu qui suscipisset, quodquo anno pro eo civitatem deperderet (sive quid pactum, sive reditum, sive etiam usuram appellare velit) quantum ferre civitatem aequum esset. Eos vero, qui auri susceperunt, postquam constitutionem protulimus, ne creditoribus permitatur, ut debitum ultra 2 duplum exigere, sed hoc ipso duplo contenti sint, sine legatum civitatis deperire, & tam caelestiones balnearum publicarum, quae exinde fieri soleant, injuria affici, quam opera publica per legem nostram labefactari, & illorum interpretationem vitium adferre reipublice.

C A P. I. Ut igitur omnia haec e nostra expulsa reipublica, sancimus, ut qui id auri perciperent in hoc, ut pensionem pro aliquo pro eo percipiant reipublice singulis annis, quoad illud penes se aurum habuerint, inferre compellantur id quod pro eo illatorum constituerint, haudquaquam sacra nostra ad hoc constitutione usurpata. Illam enim de creditoribus conscripsimus, & qui in ea comprehenduntur, casibus. Praesens vero species illam non attingit: liquidem hoc magis annuo reditu, quam usurarum praestationi simile videtur, nos autem ex aequo civitatum curam gerere oportet, ut rerum fiscalium. Quod si quis post haec praesentem nostram formam aliter ea quae a nobis lege promulgata sunt acceperit, & defraudare civitatem dato auro voluerit: & pro universo tempore, quantum debet, civitati persolvat, & praeterea reddat duplum: ut malitiosae interpretationis iustam retributionem percipiat: propterea quod cum in manu illi esset, ut bonum fe perhiberet civem, ita improbus est, ut quae illum in lucem proteralerit, eam non dubitet afficere injuria.

TIT. XLV. DE 12 PROVINCIARUM PRESIDIBUS. NOVELLA CONSTIT. CLXI. P R E F A T I O.

Non tantum accurate leges ferre summo bono est, sed etiam facta accurate custodire, & ad effectum deducere transgressoresque competentibus poenis subjicere. Quae enim legum erit

1 Et ita excluduntur gentes in hac hypothese. 2 Adde l. 62. ff. de acquir. ver. 3 Alienatione prohibita extra familiam, omnibus vendentibus, vel pacto consensientibus, fideicommissum remittit. l. 77. §. 27. ff. de leg. 2. vid. l. 11. Cod. de fideicommiss. 4 Ut mox per abnepotem in pupillari causa decedentem. An ad alios casus id extendi potest? non tenetur. vid. Cujac. hic in fin. 5 De pecuniis & usuris civitatum. Index Regiae, adde l. fidei commissio. 33. ff. de usuris. Goth. Vide Novell. 138. & Novell. 121. An. 6 Calumniam non inde veniunt, si nocentis unde manant. 7 Dubitatum iraque fuit de contractis five actus nomine. 8 Idque rectius: nihil est enim aliud reditus pecuniae, quam usura. Nov. 121. Nov. 138. 9 De reditu in pecunia constituto vid. Molinam de usur. n. 69. 10 Annu reditus & usurarum subiectionem differendam observat. 11 De praesentibus, Index Regiae, adde Novell. 98. Novell. 128. 12 Haec Novella est Tiberti. 13 Annu reditus & usurarum subiectionem differendam observat. 14 Haec Novella est Tiberti. 15 Legum scripturae, nisi custodiantur. Novell. 26. cap. 1. Novell. 133. cap. 4. l. 2. §. 13. ff. de usuris. 16 Legum scripturae, nisi custodiantur. Novell. 26. cap. 1. Novell. 133. cap. 4. l. 2. §. 13. ff. de usuris. 17 Haec Novella est Tiberti. 18 Nota, quae promovere oportet.

utilitas, si in literis duntaxat consistant, non etiam per ipsa facta atque opera subditis utilitatem de se praebent? Ac scimus quidem, quam vehementer majestas Imperatoria collatorum curam gesserit, cum aliquoties definerit, ut provinciarum praesides officii gratis suscipiant: quo magis & ipsi, cum pure his utuntur, aequum & bonum subditis impertiant, & ex collatorum incoluntate omnium rerum copia abundet reipublica. Sed haec quidem per immoediam avaritiam eorum, qui officia reddunt 17 potius, quam suscipiunt, devicta paulatim in oblivionem devenerunt.

C A P. I. Nos autem de his propositas leges renovantes, sancimus, ut illi magistratum gerant, qui & bona exultatione noti sunt 18, & in excelsa iustitia plurimum repositorum sollicitudinis. Sed & ut citra ullum munus & largitionem magistratus suscipiant. Item ut tam collatores incolentes deserviant, quam publica 19 tributa diligenter expediant. Praeterea ut neque per se, neque per adfessores suos, aut cancellarios 20, domesticos aut quempiam eorum, qui ad ipsos pertineant quidquam a subditis accipiant, nisi in quadruplum velint, (ut leges loquuntur) quod ab ipsis acceptum est, deperdere: sed contenti his sint, quae lege ipsis deputata sunt & publico. Simulque magistrato abierint, ut per solennes quinquaginta dies in provincia alicunde, sub publico versantes conspectu, & omnibus actionem intantare volentibus respondeant. Lite vero intra quinquaginta dies non finita, si quidem pecuniaria sit, procuratorem dato: si vero criminalis, ad terminum usque causa permanet, his, qui in causa iudicant (sive magistratus sint, sive a praefectis dati) nisi intra viginti dies, quam initium coeperit, eam litem finirent, decem libras auri mulctandis: litem nihilominus secundum praedicta procedente. Si qui enim mala conscientia simulati, vel clam auferunt 21, vel ad sacras 22 aedes decurrunt: substantia exident, secundum legem pro modo admittitur inter injuria affectos dividunt. Et quemadmodum procedens de hoc constituto & ex parte, prout ante lege 23 comprehensum est, stiterit: quo pro collatoribus 24 introducta sunt, ea firma permanento. permanentibus videlicet & aliis firmis, quae ad collatorum utilitatem de praesentibus pulchre a majestate facta sunt Imperatoria. Quemadmodum autem eos, qui haec perperam in se admittunt, punimus: ita & eos, qui per haec causa contra interdictum aliquid ab ipsis accipiunt 27, restitutioni quadrupli subijcimus.

C A P. II. Atque ut haec ita cavemus lege, ex eo nobis in mentem venit, quod pluris 28 a nobis fit subditorum opulentia & medela, quam reditus qui exinde inferuntur Imperio. Contrarium enim una cum largitionibus praesidium in arcum ipsa etiam suffragia 29, quae Imperialis inferebantur rationibus, & magnum reddebant pecuniarum cumulum: quo magis haec causa & reipublica meliore successu potuit, & locupletior redcat, aliquot retro temporibus a nonnullis excogitatis praestationibus liberata. Una enim hac res potentie nostrae studio 30 est, ut provincia & bonis gubernentur legibus, & tuto inhabitentur, neque non ex praesentibus iustitia fructum capiant, & tributa publica sine quereia inferantur: neque enim aliter conservare licet reipublicam nisi 31 plentifulibus praestationibus importentur in publicum, ex quibus & militares nutrumque coepe, ut resistat hostibus, & per agros ac urbes agantur excubiae: perstruant item reliqui ordines adtribuiti sibi salaribus, reparantur quoque muri & urbes, denique omnia alia proveniunt, quae communem subditorum utilitatem concernunt.

C A P. III. Quae igitur nobis placuerint, & per haec sacra declarantur legem: ea gloria tua in alma hac urbe, & effectui ac fini tradere studeo, atque observari precipito. TIT. XLVI. SACRA FORMA TRANSMISSA DOMINICO GLORIOSISSIMO PRAEFECTO, DE DIVERSIS CAPITULIS. NOVELLA CONSTIT. CLXII. Antonius Contio Interpret. P R E F A T I O.

Percontata nos est tua gloria de quibusdam controversiis apud desiderissimos ejus quod apud Illyrios est fori causarum curatores, quae quidem dixit nos iudicacione egere, ut non perpetuo differant.

C A P. I. De donationibus. Primum 33 igitur capitulum tale erat: Mulier quaedam super his quae ei a conjuge donata fuerant rebus, non tamen traditae, volebat mortuo viro & qui silentium egerat super donatione, res persequi, ut domina harum tam donatione quam silentio viri facta. Opponebatur a detentoribus, exceptionem ipsam solum habere contentam, si detentor, non tamen & ab alio posse ipsa vindicari. Quod igitur controversum fuit, tale erat. Nos vero recordati fu-

magistratum. 19 Novell. 8. c. 8. 20 Cancellarii sunt a secretis iudicum, dixi ad l. 8. C. de adfessoribus. 21 Erant aliqui heredes, quos per interpositum personam id fit, quod lex vetat her. vid. l. 5. Cod. de legibus: adde l. 5. ff. de leg. 2. 22 Novell. 8. c. 9. 23 Vaga iudicium reddit. Novell. 53. cap. 4. l. 15. Cod. de provincialibus, adde leg. 25. ff. de Senatorialibus Silianis. Bal. in l. admodum. 31. ff. de iur. jur. Exceptiones vero huius regule, vide apud Soan. regula 163. 24 Fuit Nov. 27. Vid. l. 1. l. 2. §. 10. ff. de iur. iur. 25 Novell. 128. 26 De Novell. 128. modis optimis Princeps anteponit. Notandum illud sine est, Marcum Antonianum Imperatorem sicut, in casu compendi nonnullum fuisse. Capitulum in eius vita, quod vid. quae notari ad Novell. 8. 27 Pecunia aereus reipublice. Novell. 8. cap. 10. §. 2. Novell. 149. cap. 2.

C A P. II. De donationibus. Item si domini fuerint possessionis cuiusdam proprietate, & alia colere, & in ea migrare, quandoquidem omnibus modis ipsos manere sancimus in praedio, liberos quidem constitutos, habitatione 22 tamen detentos, & hoc quidem haec tenus constitutum esto. C A P. III. Quae igitur nobis placuerint, & per haec sacra declarantur legem: ea gloria tua in alma hac urbe, & effectui ac fini tradere studeo, atque observari precipito.

1 Et ita excluduntur gentes in hac hypothese. 2 Adde l. 62. ff. de acquir. ver. 3 Alienatione prohibita extra familiam, omnibus vendentibus, vel pacto consensientibus, fideicommissum remittit. l. 77. §. 27. ff. de leg. 2. vid. l. 11. Cod. de fideicommiss. 4 Ut mox per abnepotem in pupillari causa decedentem. An ad alios casus id extendi potest? non tenetur. vid. Cujac. hic in fin. 5 De pecuniis & usuris civitatum. Index Regiae, adde l. fidei commissio. 33. ff. de usuris. Goth. Vide Novell. 138. & Novell. 121. An. 6 Calumniam non inde veniunt, si nocentis unde manant. 7 Dubitatum iraque fuit de contractis five actus nomine. 8 Idque rectius: nihil est enim aliud reditus pecuniae, quam usura. Nov. 121. Nov. 138. 9 De reditu in pecunia constituto vid. Molinam de usur. n. 69. 10 Annu reditus & usurarum subiectionem differendam observat. 11 De praesentibus, Index Regiae, adde Novell. 98. Novell. 128. 12 Haec Novella est Tiberti. 13 Annu reditus & usurarum subiectionem differendam observat. 14 Haec Novella est Tiberti. 15 Legum scripturae, nisi custodiantur. Novell. 26. cap. 1. Novell. 133. cap. 4. l. 2. §. 13. ff. de usuris. 16 Legum scripturae, nisi custodiantur. Novell. 26. cap. 1. Novell. 133. cap. 4. l. 2. §. 13. ff. de usuris. 17 Haec Novella est Tiberti. 18 Nota, quae promovere oportet.

mus constitutionis nostrae, dicentis, donantem, & si non sit stipulatus 2 traditionem, necessitatem habere tradere donatum. Non enim ad defraudationem, neque ut literae sint nude, interpositum convenit conficere instrumentum. Animum quoque advertimus & ad Gincia 3 legis veteris legislationem (quam beneficentia a tua legislatione removit dudum reipublica) talia lege includentem seu tractantem, qualia in praesenti controversia fuerunt. §. 1. Et sancimus: Si quemadmodum donationem, valere ipsam ex modo omni, per viri silentium illico ab initio, (secundum nostram constitutionem) ex quo facta fuit, ita 6 ut quavis postea vir in hypothecam dederit 7 rem, vel in pignus tradiderit, non tamen praesentem videri ipsum, quando superest erit, silentem, & traditionem ipsam (sive intervenit) dare ipsi exceptionem; five non intervenit, praebere & exactionem; si 8 quidem stipulationem tervenit, per ex stipulato: si minus per ex lege condictionem in quantum id quod donatum est. §. 2. Et illud etiam constitutum in gestis, omnibus modis ipsam silentio confirmari. Si vero minime innuente manserit, exegerit autem mensuram indigentem insinuatione, usque 9 ad tantum duntaxat ipsi valere usque ad quantum & non insinuatam donationem valida esse a nobis constitutum est. Hoc enim in extremo constituitur, obtinere idem volumus, & non propter adfectionem quantitatis, excidere & id quod recte se habere poterat. Quod quidem & super universitatis donationibus iam lex 10 nostra dicit. His obtinentibus non solum in viro & uxore, sed etiam in aliis personis, inter quas quae in matrimonio sunt donationes, prohibentur.

C A P. I. Secundum etiam insuper capitulum a tua excellentia interrogati sumus. An post constitutionem 11 nostram velentem ex libera & inscriptio 12 natis quospiam postea liberos propter matris conditionem existentis, oportere existimare, tamen nec adscriptitii facti sint secundum [jus] antiquum, tamen omnino 13 colonos factos esse: propterea quod alia nostra constituto etiam colonorum liberos non permittit relinquere 14 terram, sed manere colonos, & multo magis hoc esse oportet, quandoquidem et in his personis proliis inscriptio prolapia. Haec igitur in interrogatione erant tua, & hoc erat dictum capitulum. Oportet enim nostram considerantes mentem, nosse quia nunquam nos libere hoc ipsum scilicet, nempe libertatem convenire ex libera natis matre. Si igitur ex 15 libera quis & inscriptio nascatur, manet quidem liber, & maternam non abicit illo modo ingenuitatem. Indicat autem a nobis postea constituto 18, quae vult tales habitatores regionum manere, & agrorum cultores, tanquam ibi natos. Hoc enim coloni 19 vult appellari. Non concedimus igitur ipsi licentiam relinquere quidem regionem, ad alia vero se recipere: sed si quidem omnino nati fuerint quidam in aliquo praedio, si quidem ex adscriptitia matre, manifestum est eos omnino inscriptios fore: si 20 vero ex libera, manent quidem liberi: 21 quae ab ipsa adquisita sunt, sub illis erunt, neque peculium sicut dominorum, non 22 egredientur viro ex praedio, sed illud colent, neque erit eis licentia hoc quidem relinquere, alia vero circumire aliena, nisi si domini fuerint possessionis cuiusdam proprietate, & alia colere, & in ea migrare, quandoquidem omnibus modis ipsos manere sancimus in praedio, liberos quidem constitutos, habitatione 22 tamen detentos, & hoc quidem haec tenus constitutum esto.

C A P. II. Quae igitur nobis placuerint, & per haec sacra declarantur legem: ea gloria tua in alma hac urbe, & effectui ac fini tradere studeo, atque observari precipito.

C A P. III. Quae igitur nobis placuerint, & per haec sacra declarantur legem: ea gloria tua in alma hac urbe, & effectui ac fini tradere studeo, atque observari precipito.

C A P. I. De donationibus. Primum 33 igitur capitulum tale erat: Mulier quaedam super his quae ei a conjuge donata fuerant rebus, non tamen traditae, volebat mortuo viro & qui silentium egerat super donatione, res persequi, ut domina harum tam donatione quam silentio viri facta. Opponebatur a detentoribus, exceptionem ipsam solum habere contentam, si detentor, non tamen & ab alio posse ipsa vindicari. Quod igitur controversum fuit, tale erat. Nos vero recordati fu-

magistratum. 19 Novell. 8. c. 8. 20 Cancellarii sunt a secretis iudicum, dixi ad l. 8. C. de adfessoribus. 21 Erant aliqui heredes, quos per interpositum personam id fit, quod lex vetat her. vid. l. 5. Cod. de legibus: adde l. 5. ff. de leg. 2. 22 Novell. 8. c. 9. 23 Vaga iudicium reddit. Novell. 53. cap. 4. l. 15. Cod. de provincialibus, adde leg. 25. ff. de Senatorialibus Silianis. Bal. in l. admodum. 31. ff. de iur. jur. Exceptiones vero huius regule, vide apud Soan. regula 163. 24 Fuit Nov. 27. Vid. l. 1. l. 2. §. 10. ff. de iur. iur. 25 Novell. 128. 26 De Novell. 128. modis optimis Princeps anteponit. Notandum illud sine est, Marcum Antonianum Imperatorem sicut, in casu compendi nonnullum fuisse. Capitulum in eius vita, quod vid. quae notari ad Novell. 8. 27 Pecunia aereus reipublice. Novell. 8. cap. 10. §. 2. Novell. 149. cap. 2.

C A P. II. De donationibus. Item si domini fuerint possessionis cuiusdam proprietate, & alia colere, & in ea migrare, quandoquidem omnibus modis ipsos manere sancimus in praedio, liberos quidem constitutos, habitatione 22 tamen detentos, & hoc quidem haec tenus constitutum esto. C A P. III. Quae igitur nobis placuerint, & per haec sacra declarantur legem: ea gloria tua in alma hac urbe, & effectui ac fini tradere studeo, atque observari precipito.

1 Et ita excluduntur gentes in hac hypothese. 2 Adde l. 62. ff. de acquir. ver. 3 Alienatione prohibita extra familiam, omnibus vendentibus, vel pacto consensientibus, fideicommissum remittit. l. 77. §. 27. ff. de leg. 2. vid. l. 11. Cod. de fideicommiss. 4 Ut mox per abnepotem in pupillari causa decedentem. An ad alios casus id extendi potest? non tenetur. vid. Cujac. hic in fin. 5 De pecuniis & usuris civitatum. Index Regiae, adde l. fidei commissio. 33. ff. de usuris. Goth. Vide Novell. 138. & Novell. 121. An. 6 Calumniam non inde veniunt, si nocentis unde manant. 7 Dubitatum iraque fuit de contractis five actus nomine. 8 Idque rectius: nihil est enim aliud reditus pecuniae, quam usura. Nov. 121. Nov. 138. 9 De reditu in pecunia constituto vid. Molinam de usur. n. 69. 10 Annu reditus & usurarum subiectionem differendam observat. 11 De praesentibus, Index Regiae, adde Novell. 98. Novell. 128. 12 Haec Novella est Tiberti. 13 Annu reditus & usurarum subiectionem differendam observat. 14 Haec Novella est Tiberti. 15 Legum scripturae, nisi custodiantur. Novell. 26. cap. 1. Novell. 133. cap. 4. l. 2. §. 13. ff. de usuris. 16 Legum scripturae, nisi custodiantur. Novell. 26. cap. 1. Novell. 133. cap. 4. l. 2. §. 13. ff. de usuris. 17 Haec Novella est Tiberti. 18 Nota, quae promovere oportet.

Tit. XLVI. DE REVELATIONE TRIBUTORUM PUBLICORUM. NOVELLA CONSTIT. CLXIII. P R E F A T I O.

Resantissima inter homines bona sunt iustitia 32 & benignitas: quarum altera aequabiliter suum cuique tribuit, neque appetit ditare egeres liberat. Haec ornare firmareque Imperium, haec conservare rempublicam, haec pulchre huerit Imperii sepra suscepimus, magno affectu et studio, ut undique tam bonis actionibus conspicui limus; quo magis si utiles nos praebamus subditis, ex virtute & gloria remunerationem habeamus. Ac scimus quidem mutua illa, & omnimoda hominum exitia ad tantam inopiam possessiones redegit, ut neque reditus possint suis producere possessoribus, neque satis idonea publica inferre tributa. Atque haec militari & alio necessario sumptu imminente, vehementerque nos impellente, dum multis undequaque bellis alimur, ut crebriores pecuniarum collationes faciamus. Inde adeo non solum curas in eam rem impendimus, quam ratione fieri possit, medium: cumque in multis nostra circa haec distraheretur sententia, centem collatoribus imperitorum medelam, & quod communibus deesse sumptibus, hoc in ejus vicem introduceretur ex thesauris principalibus.

C A P. I. Acceptam igitur & hanc nostram curam ferentes domino Christo, & salutaris passionis, neque non sanctae resurrectionis ejus, presentibus 33 magni festi 34 diebus condigna facientes, merito & ipsi in praesentia hanc pro reipublica largitionem offerimus, per quam concessimus in universum omnibus agricolis pariter & collatoribus, (idem publicorum tributorum, in quadriennium partendum: hoc est quartam vero alteram & pro decima, quae hanc fecutura est, confimiliter, & pro undecima & duodecima, unicuique quartam portionem, una eademque opera dimittentes & consuetudines, quae quocunque modo aliquibus hoc nomine praebantur.

C A P. II. Remittimus autem his & praeteriti 35 temporis reliquiones, usque ad finem proximae praeteriti quintae indictionis. Ac sancimus ne qua fiat exactio punitissimum nobis condonatarum praestationum, five maximam praestationem respiciant sacrorum orientalium praetorum, five praestationem Illyricanarum, five praestationem insularum, atque praestationem militarium in Scythia & Myria ordinum, aut sacras nostras largitiones, aut denique alium magistratum: interdentes decurionibus, neque non susceptoribus, & quicunque vel exactorem vel susceptorum nem publicorum exactores, aut expedit tributorum, ne per vastitatem excogitatis contra agricolos & collatores utantur artibus: aut etiam praedictorum dominos, ut diversos ex reliquis indultis pro se inficiant, aut consistant pecuniae obligationes, aut adfessiones, aut confessiones, aut confessiones nostram factam aut futuram circumscriptorem hritam: cum illud constat, quod si qui nostram anteverentes largitionem ex reliquioneibus jam inde a quinta indictione factis aliquid exegerint, neque id percipisse videbuntur: omnibus modis publicis id rationibus inferent. Nam ut collatores beneficio afficeremur, praesentem ipsis benignitatem impartiri sumus, non autem his 37 qui publica tributa suscipiunt, & in gentium institutum: nullo modo embola 38 (hoc est annua specierum transmissio, ut in condita & ad militares sumptus habeantur) dimittenda. Oportet enim universum frumenti aliarumque specierum modicum consueto ex solito more & tributis, & importari: pretis quartae indultae ad mensam publicam cum aliis, quae in auro ab ipsis contribuantur, estimandis solvendisque e publico. Idemque hoc in Oltrens & Mesopotamia peragetur eorum gratia, quae pro reconditis & militari sumptu in speciebus conferuntur. Confimiliter & in speciebus, quae ploimae 39, quali naviibus transportandae dicuntur, quae proveniunt in Lazica, & Bosphoro, & Cheroneo, percipient enim harum pretia ex publico, prout in mensis praetorum ordinatum fuerit, unde haec impositio, ut & ipsi nostra in hoc praestantur benignitate. Earum enim tabulis existat impensa, & publicas (ut ita dicamus) res in unum conciliet. Credimus autem, & ex hac nostra largitione magna reipublicae incrementa futura, Deo omnia nobis fausta per huiusmodi actiones praebente: ea quae pro subditorum utilitate a nobis disposita sunt, transcurrere praesentibus, tam de substantia, quam de ipsa periclitandis salute.

C A P. III. Quae igitur nobis placuerint, & per praesentem sacra declarantur legem: ea programmatis tua gloria tua, tam in alma urbe, quam etiam per provincias omnibus manifesta faciet, ut neminem nostra lateat munificencia.

C A P. I. De donationibus. Primum 33 igitur capitulum tale erat: Mulier quaedam super his quae ei a conjuge donata fuerant rebus, non tamen traditae, volebat mortuo viro & qui silentium egerat super donatione, res persequi, ut domina harum tam donatione quam silentio viri facta. Opponebatur a detentoribus, exceptionem ipsam solum habere contentam, si detentor, non tamen & ab alio posse ipsa vindicari. Quod igitur controversum fuit, tale erat. Nos vero recordati fu-

C A P. II. De donationibus. Item si domini fuerint possessionis cuiusdam proprietate, & alia colere, & in ea migrare, quandoquidem omnibus modis ipsos manere sancimus in praedio, liberos quidem constitutos, habitatione 22 tamen detentos, & hoc quidem haec tenus constitutum esto. C A P. III. Quae igitur nobis placuerint, & per haec sacra declarantur legem: ea gloria tua in alma hac urbe, & effectui ac fini tradere studeo, atque observari precipito.

1 Et ita excluduntur gentes in hac hypothese. 2 Adde l. 62. ff. de acquir. ver. 3 Alienatione prohibita extra familiam, omnibus vendentibus, vel pacto consensientibus, fideicommissum remittit. l. 77. §. 27. ff. de leg. 2. vid. l. 11. Cod. de fideicommiss. 4 Ut mox per abnepotem in pupillari causa decedentem. An ad alios casus id extendi potest? non tenetur. vid. Cujac. hic in fin. 5 De pecuniis & usuris civitatum. Index Regiae, adde l. fidei commissio. 33. ff. de usuris. Goth. Vide Novell. 138. & Novell. 121. An. 6 Calumniam non inde veniunt, si nocentis unde manant. 7 Dubitatum iraque fuit de contractis five actus nomine. 8 Idque rectius: nihil est enim aliud reditus pecuniae, quam usura. Nov. 121. Nov. 138. 9 De reditu in pecunia constituto vid. Molinam de usur. n. 69. 10 Annu reditus & usurarum subiectionem differendam observat. 11 De praesentibus, Index Regiae, adde Novell. 98. Novell. 128. 12 Haec Novella est Tiberti. 13 Annu reditus & usurarum subiectionem differendam observat. 14 Haec Novella est Tiberti. 15 Legum scripturae, nisi custodiantur. Novell. 26. cap. 1. Novell. 133. cap. 4. l. 2. §. 13. ff. de usuris. 16 Legum scripturae, nisi custodiantur. Novell. 26. cap. 1. Novell. 133. cap. 4. l. 2. §. 13. ff. de usuris. 17 Haec Novella est Tiberti. 18 Nota, quae promovere oportet.

Tit. XLVI. DE REVELATIONE TRIBUTORUM PUBLICORUM. NOVELLA CONSTIT. CLXIII. P R E F A T I O.

Resantissima inter homines bona sunt iustitia 32 & benignitas: quarum altera aequabiliter suum cuique tribuit, neque appetit ditare egeres liberat. Haec ornare firmareque Imperium, haec conservare rempublicam, haec pulchre huerit Imperii sepra suscepimus, magno affectu et studio, ut undique tam bonis actionibus conspicui limus; quo magis si utiles nos praebamus subditis, ex virtute & gloria remunerationem habeamus. Ac scimus quidem mutua illa, & omnimoda hominum exitia ad tantam inopiam possessiones redegit, ut neque reditus possint suis producere possessoribus, neque satis idonea publica inferre tributa. Atque haec militari & alio necessario sumptu imminente, vehementerque nos impellente, dum multis undequaque bellis alimur, ut crebriores pecuniarum collationes faciamus. Inde adeo non solum curas in eam rem impendimus, quam ratione fieri possit, medium: cumque in multis nostra circa haec distraheretur sententia, centem collatoribus imperitorum medelam, & quod communibus deesse sumptibus, hoc in ejus vicem introduceretur ex thesauris principalibus.

C A P. I. Acceptam igitur & hanc nostram curam ferentes domino Christo, & salutaris passionis, neque non sanctae resurrectionis ejus, presentibus 33 magni festi 34 diebus condigna facientes, merito & ipsi in praesentia hanc pro reipublica largitionem offerimus, per quam concessimus in universum omnibus agricolis pariter & collatoribus, (idem publicorum tributorum, in quadriennium partendum: hoc est quartam vero alteram & pro decima, quae hanc fecutura est, confimiliter, & pro undecima & duodecima, unicuique quartam portionem, una eademque opera dimittentes & consuetudines, quae quocunque modo aliquibus hoc nomine praebantur.

C A P. II. Remittimus autem his & praeteriti 35 temporis reliquiones, usque ad finem proximae praeteriti quintae indictionis. Ac sancimus ne qua fiat exactio punitissimum nobis condonatarum praestationum, five maximam praestationem respiciant sacrorum orientalium praetorum, five praestationem Illyricanarum, five praestationem insularum, atque praestationem militarium in Scythia & Myria ordinum, aut sacras nostras largitiones, aut denique alium magistratum: interdentes decurionibus, neque non susceptoribus, & quicunque vel exactorem vel susceptorum nem publicorum exactores, aut expedit tributorum, ne per vastitatem excogitatis contra agricolos & collatores utantur artibus: aut etiam praedictorum dominos, ut diversos ex reliquis indultis pro se inficiant, aut consistant pecuniae obligationes, aut adfessiones, aut confessiones, aut confessiones nostram factam aut futuram circumscriptorem hritam: cum illud constat, quod si qui nostram anteverentes largitionem ex reliquioneibus jam inde a quinta indictione factis aliquid exegerint, neque id percipisse videbuntur: omnibus modis publicis id rationibus inferent. Nam ut collatores beneficio afficeremur, praesentem ipsis benignitatem impartiri sumus, non autem his 37 qui publica tributa suscipiunt, & in gentium institutum: nullo modo embola 38 (hoc est annua specierum transmissio, ut in condita & ad militares sumptus habeantur) dimittenda. Oportet enim universum frumenti aliarumque specierum modicum consueto ex solito more & tributis, & importari: pretis quartae indultae ad mensam publicam cum aliis, quae in auro ab ipsis contribuantur, estimandis solvendisque e publico. Idemque hoc in Oltrens & Mesopotamia peragetur eorum gratia, quae pro reconditis & militari sumptu in speciebus conferuntur. Confimiliter & in speciebus, quae ploimae 39, quali naviibus transportandae dicuntur, quae proveniunt in Lazica, & Bosphoro, & Cheroneo, percipient enim harum pretia ex publico, prout in mensis praetorum ordinatum fuerit, unde haec impositio, ut & ipsi nostra in hoc praestantur benignitate. Earum enim tabulis existat impensa, & publicas (ut ita dicamus) res in unum conciliet. Credimus autem, & ex hac nostra largitione magna reipublicae incrementa futura, Deo omnia nobis fausta per huiusmodi actiones praebente: ea quae pro subditorum utilitate a nobis disposita sunt, transcurrere praesentibus, tam de substantia, quam de ipsa periclitandis salute.

C A P. III. Quae igitur nobis placuerint, & per praesentem sacra declarantur legem: ea programmatis tua gloria tua, tam in alma urbe, quam etiam per provincias omnibus manifesta faciet, ut neminem nostra lateat munificencia.

C A P. I. De donationibus. Primum 33 igitur capitulum tale erat: Mulier quaedam super his quae ei a conjuge donata fuerant rebus, non tamen traditae, volebat mortuo viro & qui silentium egerat super donatione, res persequi, ut domina harum tam donatione quam silentio viri facta. Opponebatur a detentoribus, exceptionem ipsam solum habere contentam, si detentor, non tamen & ab alio posse ipsa vindicari. Quod igitur controversum fuit, tale erat. Nos vero recordati fu-

C A P. II. De donationibus. Item si domini fuerint possessionis cuiusdam proprietate, & alia colere, & in ea migrare, quandoquidem omnibus modis ipsos manere sancimus in praedio, liberos quidem constitutos, habitatione 22 tamen detentos, & hoc quidem haec tenus constitutum esto. C A P. III. Quae igitur nobis placuerint, & per haec sacra declarantur legem: ea gloria tua in alma hac urbe, & effectui ac fini tradere studeo, atque observari precipito.

1 Et ita excluduntur gentes in hac hypothese. 2 Adde l. 62. ff. de acquir. ver. 3 Alienatione prohibita extra familiam, omnibus vendentibus, vel